

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ

2020-12 -22 Nr. 4D-2020/1-920
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2020 m. liepos 13 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau vadinama ir – Šiaulių TI) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesudarant sąlygų dalyvauti motinos laidotuvėse.

2. Skunde Pareiškėjas nurodo:

„2020-06-27 mano tėvas [...] pristatė mirties liudijimą, kad mirė mano mama, užpildė pažymą, kad mane išleistų į laidotuves. [...] 2020-06-27 [...] parašiau prašymą, kad mane išleistų su apsauga į mamos laidotuves, kurios įvyks 2020-06-28. 2020-06-28 man praneša, kad manęs neišleis į mamos laidotuves [...] bet kas ir kodėl neleido ir dėl kokių priežasčių, man nenurodo.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020 m. liepos 13 d. raštu Nr. 4D-2020/1-920/3D-1931 kreipėsi į Šiaulių TI, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2020 m. liepos 29 d. Seimo kontrolierius gavo Šiaulių TI 2020 m. liepos 29 d. raštą Nr. 14-8371; rašte ir jo prieduose pateikta toliau nurodyta informacija:

4.1. „Šiaulių TI 2020-06-27 buvo užregistruotas nuteistojo prašymas Nr. 60-17556, kuriuo jis prašė leisti dalyvauti mamos laidotuvėse, kurios vyks 2020-06-28 14 val. Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse.“

4.2. „Nuteistasis apie priimtą sprendimą neišleisti jo į mamos laidotuves buvo informuotas žodžiu 2020-06-27 apie 18.30 val. Apie tai nurodoma Saugumo valdymo skyriaus specialisto T. S. (Seimo kontrolieriui pareigūno pavardė žinoma) 2020 m. birželio 27 d. tarnybiniame pranešime Nr. 20-2377 ir 2020 m. liepos 20 d. tarnybiniame pranešime Nr. 20-2561.“

4.3. „Nuteistųjų (suimtųjų) prašymų išvykti už pataisos įstaigos ribų pateikimas numatytas ir vykdomas Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių VIII skyriuje nustatyta tvarka.“

Prie rašto pateiktuose prieduose nurodyta informacija apie tai, kad Saugumo valdymo

skyriaus specialistas 2020 m. birželio 27 d. tarnybiniame pranešime Nr. 20-2377 Šiaulių TI direktoriui patikė informaciją, kad 2020 m. birželio 27 d. 14.36 val. elektoriniu paštu buvo gautas V. J. prašymas informuoti jo sūnų X apie tai, kad mirė jo mama ir laidotuvės įvyks 2020-06-28 14 val. Prie prašymo buvo pridėta mirties liudijimo kopija ir X gimimo liudijimo kopija. Pareigūnas prašyme nurodytu telefonu 15 val. V. J. informavo, kad reikia pateikti dokumentus, patvirtinančius jo tapatybę. V. J. atvyko į Šiaulių TI 15.20 val. ir pateikė savo asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus. Pareigūnas 15.35 informavo nuteistąjį apie motinos mirtį ir laidotuvių laiką. Nuteistasis X 15.55 pateikė prašymą dėl leidimo vykti į mamos laidotuves, reg. Nr. 60-17556. 2020-06-27 d. 18.30 pareigūnas priėmė sprendimą neišleisti nuteistojo X į motinos laidotuves, apie tai jį informuodamas žodžiu.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjimų taisyklių (toliau vadinama – Europos kalėjimų taisyklės):

24.7 punktas – „Kaliniui, jei tai leidžia aplinkybės, vienam ar su apsauga turėtų būti leidžiama laikinai išeiti tam, kad aplankyti sergantį giminaitį, dalyvauti laidotuvėse ar dėl kitų humanišku priežasčių.“

6. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo:

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

„1. Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

105 straipsnis. Nuteistųjų teisė į trumpalaikę išvyką už pataisos įstaigų ribų

„1. Nuteistiesiems, išskyrus atliekančius laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę, gali būti leidžiama išvykti už pataisos įstaigų ribų Lietuvos Respublikos teritorijoje ne ilgiau kaip dešimčiai parų dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, gresiančios ligonio gyvybei, taip pat dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelės materialinės žalos nuteistajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams.

2. Leidimą išvykti už pataisos įstaigos ribų duoda pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas, atsižvelgdamas į nuteistojo asmenybę, elgesį bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta. Laikas, kurį nuteistasis buvo išvykęs už pataisos įstaigos ribų, įskaitomas į bausmės atlikimo laiką. Kelionės išlaidas apmoka pats nuteistasis arba jo artimieji giminaičiai.“

8. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų 2020 m. sausio 21 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-25 (toliau vadinama – Taisyklės):

71 punktas – „[...] Nuteistojo (suintojo) prašymas išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, dėl kurios gresia pavojus ligonio gyvybei, taip pat dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelę materialinę žalą nuteistajam (suintajam) ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams, teikiamas ne vėliau kaip likus 24 valandoms iki pageidaujamos išvykimo datos. Prie šiame punkte nurodytų prašymų (toliau – prašymas išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus)

teritorijos ribų) pridedami dokumentai ar jų kopijos, patvirtinančios prašyme nurodytas aplinkybes.

72. Pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracija iki nuteistojo (suimtojo) prašyme išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų nurodytos išvykimo datos patikrina prašyme ir pridėtuose dokumentuose nurodytą informaciją, taip pat, – ar yra visos Bausmių vykdymo kodekso (Suėmimo vykdymo įstatymo) ir Taisyklių nustatytos sąlygos suteikti leidimą išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų.

73. Nuteistajam (suimtajam) leidžiama išvykti už atviros kolonijos ribų arba iš pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, dėl kurios ligonio gyvybei gresia pavojus, taip pat dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelę materialinę žalą nuteistajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams, jei nustatoma, kad egzistuoja visos šios sąlygos:

73.1. nuteistojo (suimtojo) prašyme išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų ir pridėtuose dokumentuose pateikta informacija yra teisinga;

[...]

73.3. taip pat nėra kitų priežasčių, dėl kurių nuteistajam (suimtajam) negali būti leista išvykti.“

9. 2018 m. kovo 27 d. Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus įsakymo Nr. 1/01-105 „Dėl suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių skundų, prašymų (pareiškimų), peticijų, pageidavimų ir pasiūlymų registravimo, išsiuntimo, paskirstymo nagrinėjimui ir atsakymų pateikimo tvarkos aprašo pakeitimo“:

5(1) *punktas* – „Suimtųjų (nuteistųjų) prašymų dalyvauti sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio laidotuvėse ar aplankyti juos dėl sunkios ligos, gresiančios gyvybei, dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelę turtinę žalą suimtajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams, poilsio ir švenčių dienomis priėmimą, registravimą, nagrinėjimą ir informacijos asmens byloje patikrinimą organizuoja tuo metu dirbantis Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyriausiasis specialistas (direktoriaus budintysis padėjėjas) arba jį pavaduojantis pareigūnas.“

10. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse (toliau vadinama – ir Taisyklės), patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875, nustatyta:

„35. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį:

35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.

[...]

38. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT):

11.1. 2014-04-09 aprobuotame LVAT praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011)“;

11.2. Nuteistųjų teisės į trumpalaikę išvyką aiškinimui aktuali administracinė byla Nr. A822-128/2013. Apžvelgiamu atveju pareiškėjas kreipėsi į laisvės atėmimo įstaigos administraciją, prašydamas jį išleisti namo dėl tėvo sunkios ligos ir vėliau dėl jo mirties. Tačiau toks leidimas suteiktas nebuvo. Pataisos įstaiga atsisakymą motyvavo ta aplinkybe, kad iš gydymo įstaigos gautoje pažymoje nebuvo nurodyta, jog liga yra sunki ar gresia ligonio gyvybei. Šiomis aplinkybėmis teisėjų kolegija sutiko su atsakovo pozicija, kad teisės aktai nenumato atsakovui pareigos suteikti nuteistajam trumpalaikės išvykas, tačiau akcentavo, kad sprendimai nesuteikti trumpalaikių išvykų turėtų būti motyvuoti ir nekelti abejonių dėl to, kad atsakovas piktnaudžiauja valdžia;

11.3 LVAT 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-143-2876/2011, nurodė:

„Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti *objektyviais* duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai [...]“.

Tyrimo išvados

12. Skunde Pareiškėjas nurodo, kad Šiaulių TI pareigūnai galimai nesudarė sąlygų dalyvauti motinos laidotuvėse.

13. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2020 m. birželio 27 d. Pareiškėjas pateikė prašymą, registracijos Nr. 60-17556, dėl leidimo išvykti į motinos laidotuves, kurios turėjo vykti 2020 m. birželio 28 d. Tačiau Šiaulių TI administracija jo prašymo netenkino, 2020 m. birželio 28 d. pranešė jam žodžiu, kad nebus išleidžiamas į motinos laidotuves; jokių konkrečių neišleidimo priežasčių nepaaiškino.

14. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus, Šiaulių TI, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjektų veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs (šios pažymos 11 punktą).

Pažymėtina, kad LVAT, atskleidamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje daro išvadą, jog laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti

objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 11 punktas).

Viešojo administravimo subjekto (šiuo atveju – Šiaulių TI) pareiga pagrįsti savo sprendimus, ypač tuos, kuriais yra atsisakoma tenkinti asmenų prašymus, yra įtvirtinta ir Taisyklėse (šios pažymos 9 punktas).

Kadangi Pareiškėjas į Šiaulių TI administraciją dėl leidimo išvykti į laidotuves suteikimo kreipėsi *raštu*, Šiaulių TI ir turėjo *raštu paaiškinti, dėl kokių priežasčių ir kokiais teisės aktais vadovaujantis buvo priimtas sprendimas jo prašymo netenkinti, nurodyti tokio sprendimo priežastis, apskundimo tvarką ir terminus*.

15. Europos kalėjimų taisyklių 24.7 punkte nustatyta, kad kaliniui, jei tai leidžia aplinkybės, vienam ar su apsauga turėtų būti leidžiama laikinai išeiti tam, kad aplankyti sergantį giminaitį, *dalyvauti laidotuvėse* ar dėl kitų humanišku priežasčių.

Nuteistųjų teisę į trumpalaikę išvyką už pataisos įstaigų ribų reguliuoja BVK 105 straipsnis. Minėto straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nuteistiesiems, išskyrus atliekančius laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę, gali būti leidžiama išvykti už šių pataisos įstaigų ribų ne ilgiau kaip dešimčiai parų dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, gresiančios ligonio gyvybei, taip pat dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelės materialinės žalos nuteistajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams.

Be to, BVK 105 straipsnio 2 dalis nustato nuteistųjų teisės į trumpalaikę išvyką už pataisos įstaigų ribų įgyvendinimo sąlygas. Leidimo išdavimas išvykti už pataisos įstaigos ribų priklauso nuo nuteistojo asmenybės, elgesio bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta.

BVK 105 straipsnyje yra reglamentuotos sąlyginės nuteistųjų teisės, kurių įgyvendinimas priklauso ne tik nuo nuteistojo valios, bet ir jo elgesio laisvės atėmimo metu, kuri vertina bausmę vykdanči pataisos įstaiga bausmės atlikimo metu.

Taisyklėse nustatyta, jog nuteistajam gali būti leista išvykti už pataisos įstaigos teritorijos ribų, jeigu yra nuteitojo prašymas, pateiktas ne vėliau kaip 24 valandoms iki pageidaujamos išvykimo datos, prie nuteistojo prašymo turi būti pridėdami dokumentai ar jų kopijos, patvirtinančios prašyme nurodytas aplinkybes. Pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracija iki nuteistojo (suintojo) prašyme išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų nurodytos išvykimo datos patikrina prašyme ir pridėtuose dokumentuose nurodytą informaciją, taip pat – ar yra visos BVK ir Taisyklių nustatytos sąlygos suteikti leidimą išvykti už pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) teritorijos ribų.

16. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020 m. birželio 27 d. kreipėsi į Šiaulių TI pareigūnus su prašymu leisti dalyvauti motinos laidotuvėse. Įvertinant aplinkybę, kad Pareiškėjas prašymą dėl išvykimo į laidotuves pateikė poilsio dieną, jo registravimą, nagrinėjimą ir informacijos asmens byloje patikrinimą turėjo organizuoti tuo metu dirbantis Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyriausiasis specialistas (direktoriaus budintysis padėjėjas) arba jį pavaduojantis pareigūnas (šios pažymos 9 punktas).

Iš tyrimo medžiagos nustatyta, kad Saugumo valdymo skyriaus specialistas, priėmęs sprendimą neišleisti Pareiškėjo į motinos laidotuves, tuo metu ir vykdė vyriausiojo specialisto būdinių pamainai funkcijas. Atsakymo į Pareiškėjo 2020 m. birželio 27 d. prašymą Šiaulių TI pareigūnas nepateikė, nenurodė ir argumentų, dėl ko priėmė sprendimą neišleisti Pareiškėjo į motinos laidotuves.

Tik 2020 m. birželio 27 d. Nr. 20-2377 tarnybiniame pranešime įkalinimo įstaigos direktoriui Šiaulių TI pareigūnas paaiškino, kad, priimdamas sprendimą neišleisti Pareiškėjo į motinos laidotuves, rėmėsi Taisyklių 71 punkte nurodyta nuostata, kad prašymas išvykti į artimojo laidotuves gali būti teikiamas ne vėliau kaip likus 24 valandoms iki pageidaujamos išvykimo datos, taip pat Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2020-06-17 įsakymo „Dėl

rekomendacijų Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžioms įstaigoms, užtikrinant sklandžią šių įstaigų veiklą valstybės lygio ekstremalios situacijos, paskelbtos Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 12, metu, patvirtinto Nr. V-167,“ 15 p., kuriame nurodoma, kad iki atskiro Kalėjimų departamento direktoriaus nurodymo laisvės atėmimo vietų įstaigose neorganizuoti nuteistųjų ir suimtųjų ilgalaikių pasimatymų ir išvykų į namus.

Tarnybiniame pranešime Šiaulių TI direktoriui pareigūnas paaiškino, kad Pareiškėjas prašymą dėl išleidimo į laidotuves pateikė 2020 m. birželio 27 d. 15.55 val., reg. Nr. 60-17556, o laidotuvės turėjo vykti 2020-06-28 14 val., t. y., pateikė likus mažiau nei 24 valandoms iki išvykimo.

Seimo kontrolieriaus nuomone, tokį argumentą galima vertinti kaip neesminį, kadangi buvo nežymiai pavėluota pateikti prašymą nurodytu terminu (prašymas pateiktas likus 22 valandoms iki laidotuvių), ir tai pataisos namų pareigūnams nebuvo kliūtis objektyviai įvertinti šią situaciją ir priimti humanišką sprendimą dėl asmens išleidimo į jo motinos laidotuves.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Pareiškėjo prašymas buvo grindžiamas svarbia priežastimi (motinos mirtis) ir pagrįstas jo tėvo pristatytu į Šiaulių TI motinos mirties liudijimu (kaip to reikalauja teisės aktai).

Kartu Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį į papildomus, teisės aktuose nenustatytus, pareigūno reikalavimus nuteistojo tėvui – pateikti asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją. Laikytina, kad šiuo atveju toks reikalavimas yra perteklinis, nesusijęs su klausimo sprendimu iš esmės ir todėl biurokratinis (šios pažymos 6 punktą).

Kitas argumentas, kuriuo remiantis Pareiškėjas nebuvo išleistas į motinos laidotuves, buvo grindžiamas tuo, jog Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2020-06-17 įsakymu pateiktose rekomendacijose „Dėl rekomendacijų Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžioms įstaigoms, užtikrinant sklandžią šių įstaigų veiklą valstybės lygio ekstremalios situacijos, paskelbtos Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 12, metu, patvirtintose Nr. V-167“, 15 p., kuriame nurodoma, kad iki atskiro Kalėjimų departamento direktoriaus nurodymo laisvės atėmimo vietų įstaigose neorganizuoti nuteistųjų ir suimtųjų ilgalaikių pasimatymų ir išvykų į namus. Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas ir neprašė jo išleisti išvykti į namus, bet prašė išvykti į motinos laidotuves. Pažymėtina, jog šis Kalėjimų departamento įsakymas yra rekomendacinio pobūdžio, suteikiantis pareigūnams galimybę įvertinti kiekvieną situaciją individualiai ir (ypač artimojo mirties atveju) leidžiantis priimti humanišką sprendimą.

Tai pat iš Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos paaiškėjo, kad pareigūnas, priimdamas sprendimą neišleisti Pareiškėjo į jo motinos laidotuves, nevertino ir kitų aplinkybių, kaip tai nustatyta BVK 105 straipsnyje (sprendžiant klausimą dėl leidimo išdavimo išvykti už pataisos įstaigų ribų dėl artimojo giminaičio mirties, vertinama nuteistojo asmenybė, elgesys bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta). Pateiktoje Skundo tyrimo medžiagoje nėra duomenų, jog pareigūnas būtų atlikęs kokius nors veiksmus, kuriais būtų buvę siekiama objektyviai įvertinti Pareiškėjo asmenybę.

Iš to kas išdėstyta galima daryti išvadą, kad pareigūnas, vienasmeniškai priimdamas sprendimą neišleisti Pareiškėjo į motinos laidotuves, tinkamai neįvertino visų aplinkybių bei nesivadovavo teises aktuose įtvirtintais reikalavimais, rėmėsi tik formaliais kriterijais, kurie, Seimo kontrolieriaus nuomone, nėra esminiai priimant neigiamą Pareiškėjo atžvilgiu sprendimą. Dėl to Pareiškėjas patyrė nepatogumų, asmeninio pobūdžio išgyvenimų, jo teisė vykti į motinos laidotuves buvo suvaržyta labiau nei buvo būtina.

Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, kad kiekvienu konkrečiu atveju, sprendžiant klausimą, susijusį su ypač jautriu nuteistojo teisių klausimu, būtina ne tik formaliai vadovautis teisės aktų reikalavimais, bet ir protingumo bei humanizmo principais.

17. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Šiaulių TI pareigūnas, priimdamas teisės aktų reikalavimų neatitinkantį sprendimą nesuteikti leidimo išvykti į motinos laidotuves, apribojo Pareiškėjo teises labiau nei būtina, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų galimai nesudarant sąlygų dalyvauti motinos laidotuvėse yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų, galimai nesudarant sąlygų dalyvauti motinos laidotuvėse, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Šiaulių TI direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad poilsio ir švenčių dienomis dirbančių Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnų, atsakingų už suimtųjų (nuteistųjų) prašymų dalyvauti sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio laidotuvėse ar aplankyti juos dėl sunkios ligos, gresiančios gyvybei, dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelę turtinę žalą suimtajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams priėmimą, sprendimai atsisakyti tenkinti nuteistųjų prašymus būtų priimami pagal teisės aktų reikalavimus bei vadovaujantis humanizmo principu.

20. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas